

Chương 1

ĐẠI CƯƠNG VỀ TÀI CHÍNH – TIỀN TỆ

A. TIỀN TỆ

1. Sự ra đời và bản chất của tiền tệ

2. Chức năng của tiền tệ

3. Các hình thái của tiền tệ

4. Khối tiền tệ

5. Chế độ tiền tệ

1. Sự ra đời của tiền tệ

- ❖ Tiền là gì?
- ❖ Phân biệt nghĩa của tiền trong các câu sau:
 - “Khi tôi đi đến cửa hàng, tôi luôn chắc rằng tôi có đủ tiền”
 - “Lòng ham muốn về tiền là gốc rễ của mọi tội ác”
 - “Bạn đã kiếm được bao nhiêu tiền tháng nay?”

1. Sự ra đời của tiền tệ

- ❖ Tiền trong các thuật ngữ hàng ngày:
 - **Tiền** (money) đồng nghĩa với **đồng tiền** (currency): tiền giấy, tiền kim loại...
 - **Tiền** (money) đồng nghĩa với **của cải** (wealth)
 - **Tiền** (money) đồng nghĩa với **thu nhập** (income)

Tiền theo quan niệm của các nhà kinh tế là *bất cứ cái gì được chấp nhận chung trong thanh toán để đổi lấy hàng hóa, dịch vụ hoặc trả nợ*

1. Sự ra đời của tiền tệ

- ❖ Tiền tệ xuất hiện từ khi nào?
 - Trong thời kỳ đầu của chế độ cộng sản nguyên thủy → chưa có tiền.
 - Phân công lao động xã hội → sản xuất và trao đổi hàng hóa phát triển.
 - Quá trình trao đổi:
 - Hàng hóa (H) – hàng hóa (H)
 - Hàng hóa (H) – vật ngang giá chung – hàng hóa (H)
 - Hàng hóa (H) – tiền (T) – hàng hóa (H)

2. Chức năng của tiền tệ

- ❖ Thước đo giá trị
- ❖ Phương tiện trao đổi
- ❖ Phương tiện cất trữ giá trị
- ❖ Phương tiện thanh toán
- ❖ Tiền tệ thế giới

2.1. Thước đo giá trị

- ❖ Tiền tệ thực hiện chức năng thước đo giá trị khi nó đo lường và biểu hiện giá trị của các hàng hóa khác.
- ❖ Lợi ích:
 - Tiết kiệm thời gian giao dịch do giảm được số giá cần phải xem xét.
 - Hàng hóa được biểu hiện giá trị của mình (về chất) và có thể so sánh được (về lượng)

2.1. Thước đo giá trị

- Khi thực hiện chức năng thước đo giá trị, tiền đã chuyển giá trị của hàng hóa thành tên mới, đó là giá cả.
- Giá cả là biểu hiện bằng tiền của giá trị. (Thực chất giá cả của hàng hóa là tỷ lệ so sánh giữa giá trị của nó với giá trị của tiền tệ).

2.2. Phương tiện trao đổi

- ❖ Tiền thực hiện chức năng phương tiện trao đổi khi tiền tệ là vật trung gian, môi giới cho quá trình trao đổi hàng hóa, dịch vụ.
- ❖ Khi thực hiện chức năng này, tiền tệ được xem là phương tiện chứ không phải là mục đích của trao đổi.

2.2. Phương tiện trao đổi

❖ Lợi ích:

- Tiết kiệm thời gian và công sức dành cho việc trao đổi hàng hóa, dịch vụ.
- Thúc đẩy hiệu quả kinh tế thông qua việc khuyến khích chuyên môn hóa và phân công lao động.

2.3. Phương tiện cất trữ giá trị

- ❖ Khi tạm thời chưa có nhu cầu sử dụng tiền làm phương tiện trao đổi và thanh toán, tiền tệ được cất trữ lại để dành cho những giao dịch trong tương lai. Khi đó tiền tệ thực hiện chức năng phương tiện cất trữ giá trị.
- ❖ Tiền có phải là phương tiện cất trữ giá trị duy nhất không?

2.3. Phương tiện cất trữ giá trị

- ❖ Thế nào là “tính lỏng” của một tài sản?
 - Tính lỏng (tính thanh khoản) của tài sản là khả năng chuyển đổi tài sản đó từ hiện vật thành tiền mặt một cách **nhanh chóng nhất** và **ít tổn kém nhất**.

2.3. Phương tiện cất trữ giá trị

Ví dụ: Sắp xếp các tài sản sau theo thứ tự tính thanh khoản giảm dần:

- Cổ phiếu
- Nhà
- Vàng
- Xe đạp cũ
- Trái phiếu chính phủ

2.4. Phương tiện thanh toán

- ❖ Tiền tệ thực hiện chức năng phương tiện thanh toán khi nó được dùng để... thanh toán:
 - Các khoản nợ về hàng hóa, dịch vụ đã trao đổi
 - Các hoạt động phi hàng hóa: nộp thuế, trả lương, đóng góp....
- ❖ Lợi ích:
 - Kích thích sản xuất, trao đổi hàng hóa phát triển
 - Giảm số lượng tiền mặt cần thiết trong lưu thông

2.5. Chức năng tiền tệ thế giới

❖ Đồng tiền của một nước thực hiện chức năng tiền tệ thế giới khi đồng tiền đó được nhiều nước trên thế giới tin dùng và sử dụng như chính đồng tiền của nước họ.

→ Đồng tiền mạnh?

3. Các hình thái của tiền tệ

- ❖ Hoá tệ
- ❖ Tín tệ
- ❖ Bút tệ
- ❖ Tiền điện tử

3.1. Hóa tệ

- ❖ Hoá tệ là tiền tệ bằng hàng hoá.
- ❖ Đặc điểm:
 - Hàng hóa dùng làm tiền tệ phải có giá trị thực sự
 - Giá trị của nó phải bằng với giá trị hàng hóa đem ra trao đổi, tức trao đổi ngang giá.
- ❖ Hoá tệ có hai dạng:
 - Hoá tệ phi kim loại
 - Hoá tệ kim loại

3.2. Tín tệ

- ❖ Tín tệ là tiền tệ mà bản thân nó không có giá trị hoặc giá trị rất thấp, nhưng nhờ sự tín nhiệm của mọi người mà nó được lưu dùng.
- ❖ Tín tệ gồm 2 loại:
 - Tiền kim loại
 - Tiền giấy

3.3. Bút tẻ

- ❖ Bút tẻ chỉ tạo ra khí phát tín dụng và thông qua tài khoản tại ngân hàng
- ❖ Bút tẻ không có hình thái vật chất, nhưng mang nhiều đặc điểm giống tiền giấy
- ❖ Ưu, nhược điểm?

3.4. Tiền điện tử

- ❖ Tiền điện tử là tiền được sử dụng thông qua hệ thống thanh toán tự động
- ❖ Liệu rằng trong tương lai, tiền điện tử có thể thay thế hoàn toàn tiền giấy hay không?

- ❖ Điều kiện để một vật được chấp nhận làm tiền:
 - Được chấp nhận rộng rãi
 - Được tạo ra hàng loạt một cách dễ dàng
 - Dễ chia nhỏ để đại diện cho những lượng giá trị khác nhau
 - Dễ vận chuyển
 - Bền
 - Có tính đồng nhất

4. Khối tiền tệ

- ❖ Trong lưu thông, những phương tiện nào được coi là tiền?
- ❖ Để đo lường khối lượng tiền trong lưu thông, người ta sử dụng khối tiền tệ.
- ❖ Khối tiền tệ là tập hợp các phương tiện được sử dụng chung làm phương tiện trao đổi, được phân chia theo “tính lỏng” của các phương tiện đó trong những khoảng thời gian nhất định.

4. Khối tiền tệ

- $M_1 = C + D$
 - C: tiền mặt đang lưu hành
 - D: tiền gửi thanh toán (tiền gửi không kỳ hạn)
- $M_2 = M_1 +$ tiền gửi có kỳ hạn mệnh giá nhỏ
- $M_3 = M_2 +$ tiền gửi có kỳ hạn mệnh giá lớn
- $M_s = M_3 +$ các phương tiện trao đổi khác như thương phiếu, hối phiếu, tín phiếu kho bạc...

B. TÀI CHÍNH

1. Sự ra đời của tài chính

2. Bản chất của tài chính

3. Chức năng của tài chính

4. Hệ thống tài chính

1. Sự ra đời của tài chính

- ❖ Điều kiện ra đời: sản xuất hàng hóa – tiền tệ
 - XH nguyên thủy: chưa có tiền
 - Phân công lao động xã hội phát triển → sản xuất, trao đổi hàng hóa phát triển → tiền tệ ra đời → phân phối phi tài chính trở thành phân phối tài chính → tài chính ra đời
 - Sự ra đời của Nhà nước → mở rộng phạm vi hoạt động của tài chính.

2. Bản chất của tài chính

- ❖ Biểu hiện bên ngoài của tài chính:
 - Là các hiện tượng thu vào hoặc chi ra bằng tiền của các chủ thể kinh tế (sự vận động của tiền tệ).
 - Ví dụ: doanh nghiệp sử dụng vốn để mua sắm vật tư, thiết bị; các ngân hàng cho dân cư vay tiền...
 - Lúc này tiền tệ đại diện cho một lượng giá trị, một sức mua nhất định, gọi là **nguồn tài chính**.
 - Biểu hiện của nguồn tài chính trong thực tế: tiền vốn, vốn tín dụng, vốn ngân sách...

2. Bản chất của tài chính

- ❖ Bản chất bên trong của tài chính:
 - Các nguồn tài chính luôn vận động liên tục giữa các chủ thể trong xã hội → làm thay đổi lợi ích kinh tế giữa các chủ thể đó.
 - Tài chính phản ánh các quan hệ kinh tế giữa các chủ thể trong quá trình phân phối các nguồn tài chính, phân phối của cải xã hội dưới hình thức giá trị.

2. Bản chất của tài chính

→ Như vậy, bản chất của tài chính là:

Tài chính phản ánh mối quan hệ kinh tế nảy sinh trong phân phối tổng sản phẩm xã hội dưới hình thức giá trị thông qua việc tạo lập hoặc sử dụng các quỹ tiền tệ nhằm đáp ứng các nhu cầu khác nhau của các chủ thể trong xã hội.

3. Chức năng tài chính

- ❖ Chức năng phân phối
- ❖ Chức năng giám đốc

3.1. Chức năng phân phối

- ❖ Chức năng phân phối là chức năng mà nhờ vào đó các nguồn tài chính được đưa từ quỹ tiền tệ này sang quỹ tiền tệ khác nhằm phục vụ cho những mục đích khác nhau của các chủ thể trong xã hội.

3.1. Chức năng phân phối

❖ Nội dung cơ bản:

- Đối tượng phân phối: của cải xã hội dưới hình thức giá trị.
- Chủ thể phân phối: là các chủ thể trong xã hội:
 - Chủ thể có quyền sở hữu nguồn tài chính
 - Chủ thể có quyền sử dụng các nguồn tài chính
 - Chủ thể có quyền lực chính trị
- Kết quả phân phối: tạo lập và sử dụng các quỹ tiền tệ.
- Hình thức phân phối: giá trị (tiền tệ hóa các quan hệ phân phối)

3.1. Chức năng phân phối

- ❖ Phân phối bao gồm: phân phối lần đầu và phân phối lại.
 - Phân phối lần đầu:
 - Là phân phối phần thu nhập cơ bản giữa các thành viên trực tiếp tạo ra của cải xã hội (các chủ thể trực tiếp sxkd).
 - là phân phối được tiến hành ở khâu cơ sở của hệ thống tài chính (nơi sáng tạo ra của cải xã hội)

3.1. Chức năng phân phối

- Nội dung:
 - Bù đắp chi phí vật chất đã tiêu hao trong quá trình sản xuất hoặc tiến hành dịch vụ (quỹ khấu hao, quỹ bù đắp vốn lưu động...).
 - Bù đắp hao phí sức lao động (quỹ tiền lương)
 - Đóng các phí bảo hiểm
 - Thu nhập của doanh nghiệp....

3.1. Chức năng phân phối

- Phân phối lại:
 - Là tiếp tục phân phối phần thu nhập cơ bản đã được hình thành trong phân phối lần đầu và thực hiện các quan hệ điều tiết thu nhập theo các mục tiêu đặt ra.
 - Phân phối lại được thực hiện trong tất cả các khâu của hệ thống tài chính, giúp điều hòa các nguồn tiền tệ, bảo đảm cho lĩnh vực phi sản xuất có nguồn tài chính để tồn tại và hoạt động, góp phần điều tiết thu nhập giữa các tầng lớp dân cư.

3.2. Chức năng giám đốc

- ❖ Chức năng giám đốc là chức năng mà nhờ vào đó việc kiểm tra bằng đồng tiền được thực hiện đối với quá trình vận động của các nguồn tài chính để tạo lập hay sử dụng các quỹ tiền tệ theo các mục đích đã định.
- ❖ Chức năng giám đốc được thể hiện dưới các hình thức như thanh tra tài chính, kiểm toán nội bộ, kiểm toán độc lập, kiểm toán nhà nước.

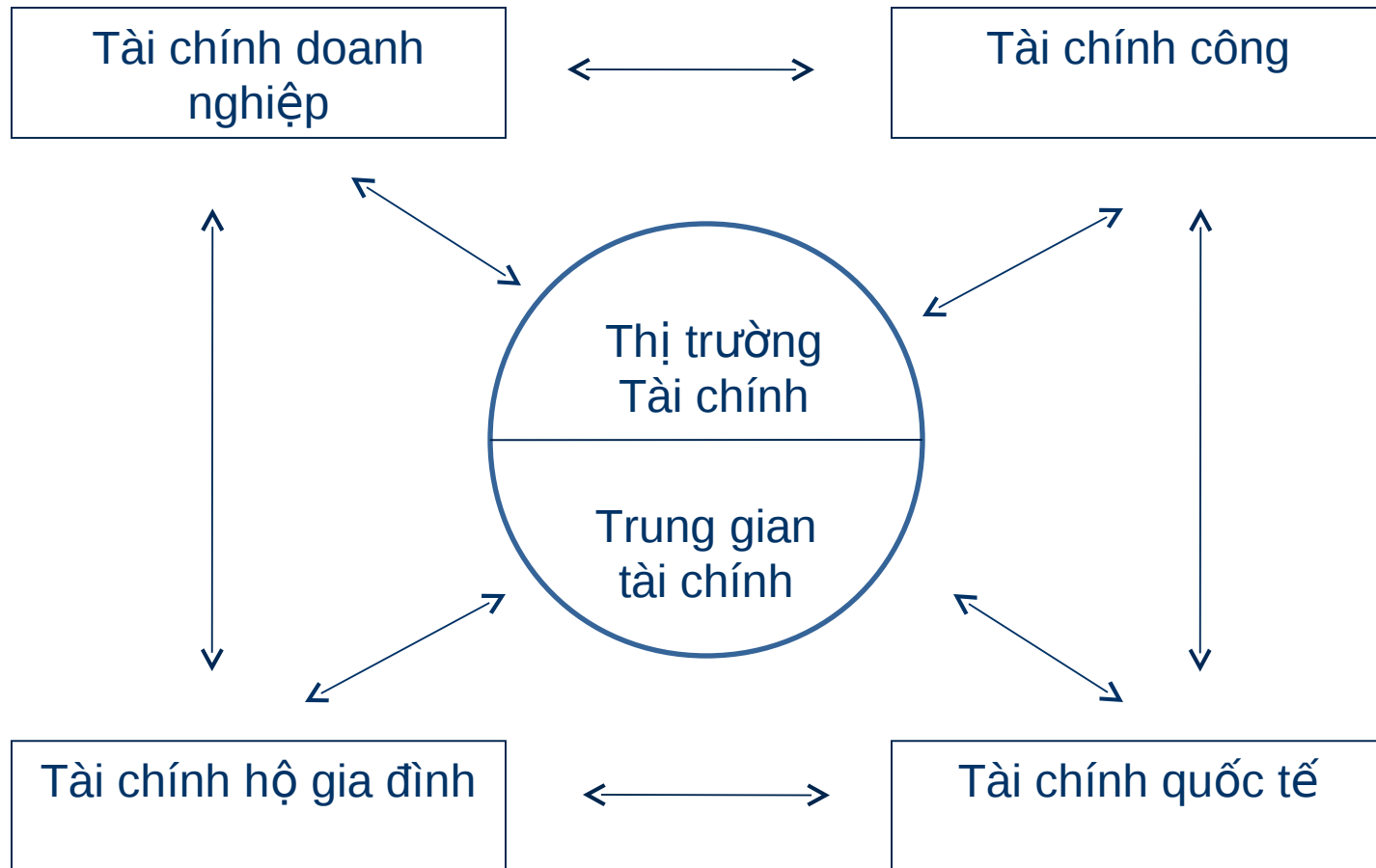
3.2. Chức năng giám đốc

- Nội dung:
 - Đối tượng giám đốc: quá trình vận động của các nguồn tài chính (đánh giá tính đúng đắn, hiệu quả và hiệu lực)
 - Chủ thể giám đốc: là các chủ thể phân phối
 - Kết quả giám đốc: phát hiện, điều chỉnh

4. Hệ thống tài chính ở nước ta

HẾT CHƯƠNG 1!

BÀI TẬP CUỐI CHƯƠNG

1. Có ba loại hàng hoá do ba người sản xuất trong nền kinh tế: chuối của người trồng chuối, bánh ngọt của người thợ làm bánh ngọt và táo của người chủ vườn táo. Giả sử người chủ vườn táo chỉ thích chuối, người trồng chuối chỉ thích bánh ngọt và người làm bánh ngọt chỉ thích táo thì có hoạt động thương mại nào giữa ba người này diễn ra trong xã hội đối chác hay không? Việc đưa tiền vào nền kinh tế có ảnh hưởng như thế nào?
2. Vì sao một số nhà kinh tế đã mô tả tiền trong thời kỳ siêu lạm phát như một “củ khoai tây nóng” được chuyển nhanh từ người này sang người khác?